

ANMELDELSER

Franz v. Jessen, Mit Livs Egne, Hændelser, Mennesker. Anden Del: 1902-1904. Kbh. 1945. (363 S.). (H. Hagerups Forlag).

I 1943 udkom det første, svære Bind af Franz v. Jessens stort anlagte Memoireværk, og allerede nu (i Forsommeren 1945) foreligger anden Del af ikke meget mindre Omfang. Medens det foregaaende Bind behandlede de første tredive Aar af Forfatterens Liv (endda med Tilbageblik gennem hans fædrene og mødrene Slægts Historie til Aarhundredets Begyndelse), omfatter det nu foreliggende Bind blot nogle faa Aar (1902-04). Der kunde derfor være Grund til at frygte, at en saa fyldig Skildring af et ganske kort Spand af Aar vilde føles trættende ved sin Bredde. Denne Forhaandsængstelse hos Læseren viger dog snart, naar han har gjort sig bekendt blot med nogle faa Kapitler og igen er blevet fanget ind af den mærkelige Fortryllelse, der udgaar fra dette Værk. Man maa virkelig indrømme, at Franz v. Jessens Tilværelse i disse faa Aar har været saa indholdsrig, og at hans Fremstillingskunst er saa betydelig, at det er fuldt ud berettiget at ofre et helt Bind paa dette korte Tidsafsnit.

Den samme Helhedskarakter, der prægede første Del, og som er blevet udførligt belyst i en tidligere Anmeldelse i dette Tidsskrift (11. R. V, 65-7), genfinder man ogsaa i det nu foreliggende Bind. Der gør sig ingen Træthed eller Afslappelse gældende hos Forfatteren, lige frisk glider den elegante Skildring fremad, lige afvekslende og fængslende er det vel tilrettelagte Indhold, lige behagelig den stadige Skiften mellem hjemlige og fremmede Horisonter. Hovedvægten i dette Bind hviler dog paa Fremstillingen af udenlandske Forhold: Stemningsbilleder fra Dreyfus-Tidens Frankrig, usædvanligt interessante Rejseindtryk fra Balkanurolighederne ved Aarhundredets Begyndelse, selvstændige og kloge Iagttagelser fra Indledningsperioden til det russisk-japanske Sammenstød. Selv den Læser, der maaske ikke overalt føler sig helt enig med Forfatteren i de Synspunkter, han anlægger, undgaar ikke at rives med af Indhold og Form.

Heller ikke de Læsere, der fortrinsvis søger hjemligt Stof, vil blive skuffede. Livfuldt og skarpt opfattede Øjebliksbilleder er saaledes de Rids, Franz v. Jessen giver af Mænd som den mærkelige Astronom J. N. Thiele, af Brygger Carl Jacobsen, Præsten Vilhelm Beck og Redaktør Jens Jessen. Meget værdifuld er endvidere den indgaaende Skildring af Historikeren Troels-Lund, til

hvis nærmeste Vennekreds Forfatteren i en lang Aarrække hørte. Der kan ikke være Tvivl om, at særlig dette Afsnit i Fremtiden vil bevare sin Værdi som første Rangs Kildestof. Det er lykkedes Forfatteren at tegne et smukt og nænsomt Portræt af den store Kulturpersonlighed set paa Baggrund af det mærkelige Familiemilieu, han tilhørte.

Naar man efter Gennemlæsningen lægger det nye Bind af Franz v. Jessens Memoirer fra sig, er det kun med Ønsket om, at der ikke maa hengaa alt for lang Tid, inden Fortsættelsen af denne fængslende og rigt nuancerede Mindebog ser Dagens Lys.

BJØRN KORNERUP.

Fr. Brammer, Amtsforvalter Frederik Christian Brammer og hans agnatiske Efterslægt. Trykt som Manuskript. Kbh. 1945. 168 S. i 4°.

Efter gammel litterær Skik maa Arbejder, der bærer Betegnelsen „trykt som Manuskript“, anses for undtaget fra at gøres til Genstand for kritiske Anmeldelser. Derimod er det nok tilladeligt at henlede Opmærksomheden paa saadanne Arbejders Fremkomst, især naar der samtidig kan peges paa værdifulde positive Sider ved dem.

Et Arbejde af denne Beskaffenhed er just den Slægtbog, som fhv. Overførster FR. BRAMMER har udgivet om den Slægt, han tilhører. Bogen foreligger kun i 250 Eksemplarer og gøres ikke tilgængelig gennem Boghandelen. Saa meget mere Grund er der til af Hensyn til personalhistorisk interesserede Læsere at omtale denne tiltalende og indholdsrige Behandling af en af vore gode borgerlige Slægter.

Til Forskel fra flere Slægter af samme Navn behandles her den Slægt, der til Stamfader har Amtsforvalter i Hillerød FREDERIK CHRISTIAN BRAMMER (1732-96), en uægte Søn af Generallojtnant, Lensgreve FREDERIK CONRAD HOLSTEIN til Holsteinborg (1704-49). Med Rette har Forfatteren ofret et betydeligt Arbejde paa at skildre denne Mands ret ejendommelige Løbebane og Personlighed, ligesom i det hele Afsnittene om Slægtens første Medlemmer – som naturligt er – er gjort forholdsvis mest fyldige. Læser man f. Eks. Behandlingen af Præsten i Strø BOLLE FREDERIK BRAMMER (1771-1815) og af hans Broder, Høreren ved Frederiksborg Skole JOACHIM HENRIK BRAMMER (1772-1801), maa man i høj Grad paaskønne den nøjeregnende Omhu, hvormed Forfatteren er gaaet til Værks, og den – ikke mindst hos en ikke faguddannet Historiker – sjældne Sporsans, han har vist over for det arkivalske Stof. Skildringen af de ovenfor nævnte to Mænd viser iøvrigt, hvor forholdsvis mange Efterretninger der lader sig samle selv om mindre bekendte Personligheder fra Slutningen af det 18. Aarhundrede, naar man blot er i Besiddelse af den fornødne Utrættelighed til at gennemføre Forundersøgelserne til Bunds. Naar Biografierne i denne Slægtbog maaske nu og da tager vel mange Enkeltheder med, søger dette sin Retfærdiggørelse i, at Bogen i første Række henvender sig til Slægtens Medlemmer.

Den her behandlede Slægt Brammer er ikke meget talrig (Slægtbogen omtaler i alt 187 Personer af Navnet), og den bærer derfor et klart afgrænset Præg, som gør det genealogiske Helhedsbillede let overskueligt. Slægten kan ikke opvise mange meget fremragende Mænd, men den tæller inden for Embeds- og Handelsstanden adskillige Medlemmer, der har været deres Land gode Borgere. Slægtens betydeligste Mand er uden al Tvivl den mangeaarige, indflydelsesrige Biskop over Aarhus Stift, Dr. theol. GERHARD PETER BRAMMER (1801-84). Det er da kun naturligt, at der vies denne karakterfulde Bispeskikkelse en meget indgaaende Omtale, rig paa værdifulde Enkeltoplysninger.

Bogen fremtræder i et meget smukt Udstyr og er bl. a. forsynet med talrige Portrætter. Dens hele Tilrettelæggelse med Slægtstavler, Navneregister, Kildehenvisninger, statistiske Oversigter o. l. virker ogsaa særdeles tilfredsstillende. Frem for alt udmærker den sig dog ved sit lødige Indhold og den sjældne Nøjagtighed, der præger Behandlingen, - en virkelig kultiveret Bog om en gammel Kulturslægt.

BJØRN KORNERUP.

Nyere norsk biografisk Litteratur.

S. H. Finne-Grønn, Magister Jacob Jacobsen Wolf, Rektor i Oslo 1584-1594, hans 4 Hustruer og nærmeste Efterslekt. Oslo 1945. 20 S. (Cammermeyers Boghandel).

Th. Bull, Biskop Johan Nordahl Brun. Oslo 1945. 91 S. (Cammermeyers Boghandel).

Th. Bull, Johan Nordahl Brun. En minnetale. Oslo 1945. 23 S. (Cammermeyers Boghandel).

Dagbog for Kristiane Koren paa en Reyse fra Norge til Danmark begyndt den 6. September 1802. Utgitt ved Gudrun Johnson. Oslo 1945. 190 S. (Cammermeyers Boghandel).

Trods de alvorlige Tider, der er gaaet hen over vort Broderland, har personalhistoriske Forskere aabenbart ikke opgivet Arbejdet, men har, saa godt Forholdene har tilladt det, med paaskønnelsesværdig Energi fortsat deres Studier og ogsaa litterært givet dem Udtryk. Der kan da være særlig Grund til at omtale en lille Samling biografiske Skrifter, som just er ankommet til Danmark.

Til den bekendte Kreds af Humanister i Oslo i Slutningen af det 16. Aarhundrede hørte Rektoren ved den derværende Katedralskole, Mag. JACOB JACOBSEN WOLF (1554-1635), der ogsaa har vundet Navn ved sin litterære Virksomhed, navnlig ved sin „Jødekrønike“ (1603). De Efterretninger, der findes hos en Række ældre og nyere Forfattere om hans ret udviklede Familieforhold, udmærker sig ikke ved synderlig Korrekthed. Det er derfor fortjenstfuldt, at S. H. FINNE-GRØN har villet underkaste hele dette Spørgsmaal en Undersøgelse, idet han med ikke ringe Skarpsindighed har

udredet, hvorledes det forholder sig med Wolfs fire Hustruer og hans talrige Børn. Fra Mag. Jacob nedstammer baade i Danmark og Norge en vidt for-grenet Efterslægt, der tæller ikke faa ansete Mænd.

Den 21. Marts 1945 var der forløbet 200 Aar, siden Digteren og Bi-skoppen JOHAN NORDAHL BRUN blev født. Under de da raadende Forhold i Norge lod det sig ikke vel gøre at fejre denne Mindedag i den Stil, man kunde have ønsket, men for ikke at lade den gaa helt ubemærket hen, har TH. BULL dels udsendt et Foredrag om, dels en kortfattet Levnedsskildring af den magtfulde Kirkemand. Som det beskedent erkendes af Forfatteren selv, tilsigter intet af disse Skrifter at bringe noget væsentligt nyt, hvad der formodentlig ogsaa vilde være vanskeligt efter Fremkomsten bl. a. af J. N. Bruns og A. H. Winsnes' bekendte Arbejder (henholdsvis 1877 og 1919). De foreliggende Smaaskrifter giver derimod paa tiltalende Maade en Redegørelse for Gangen i Bruns Liv og en Oversigt over hans Betydning paa forskellige Omraader. Som naturligt er ikke mindst for en Forfatter, der har oplevet vore Dages Norges-Historie, dvæles der især ved J. N. Bruns nationale Indsats. Derimod kunde man nok have ønsket en noget dyberegaaende kirke-historisk Karakteristik af Brun. Med Interesse erfarer man, at det havde været paatænkt til Mindedagen at levere en Udgave af J. N. Bruns hidtil utrykte Visitatsdagbøger. Det er meget at haabe, at denne Plan nu maa blive ført ud i Livet. Som man i Almindelighed mere og mere er ved at faa Øjet op for den kultur-, kirke- og personalhistoriske Betydning af Visitats-bøger, saaledes er der Grund til at tro, at uforbeholdne Optegnelser af denne Art just fra en saa karakterfuld Personlighed som Johan Nordahl Brun maa indeholde meget af Værdi. – Biografien er forsynet med en Række fortræffelige Illustrationer, deriblandt Gengivelser af alle forefundne Afbildninger af J. N. Brun.

Som en interessant og særlig for danske Læsere værdifuld Publikation maa endelig fremhæves GUDRUN JOHNSONS Udgave af den Dagbog, som CHRISTIANE KOREN har ført paa en Rejse til Danmark 1802. Allerede tid-ligere er der (af Sofie Aubert Lindbæk) blevet offentliggjort Dagbøger af „Moer Koren“, Sorenskriver Johan Korens danskfødte Hustru Christiane f. Diderichsen, men man havde hidtil antaget, at den her udgivne Dagbog var gaaet tabt. Imidlertid er Manuskriptet til den blevet genfundet blandt afdøde Riksarkivar Kr. Korens Papirer, og det er en virkelig Vinding, at den nu er blevet draget frem for Dagens Lys.

Forfatterinden var aabenbart en kraftigt skaaret Personlighed, følelses-fuld og intelligent, udpræget i Sym- og Antipatier, i Besiddelse af baade litterær Smag og skarp Iagttagelsesevne. Uden at bringe væsentligt nyt tegner Dag-bogen et ypperligt Tidsbillede fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede. Med særlig Interesse stifter man Bekendtskab med Omtalen af Tidens fremtrædende Personligheder som Adam Oehlschlæger, A. S. Ørsted, Camma Rahbek o. fl., men ikke mindre tiltrækkende er Forfatterindens Skildring af en Rejse fra København til Lolland med Hovedophold i Rødby og mindre Besøg bl. a.

i Fuglse, Taagerup og Maribo. Netop fordi Mennesker og Forhold i de sidst nævnte Egne er langt mindre bekendte, maa Dagbogen for deres Vedkommende betegnes som et Kildeskrift af stor Værdi. Naar hertil kommer, at Christiane Koren i en livfuld Stil giver Udtryk for et Sind, der paa mærkelig Maade vibrerer mellem djærv Livsglæde og en melankolsk Grundstemning, forstaaer man, at Fremstillingen fra først til sidst maa virke fængslende paa Læseren.

Lige saa meget man glæder sig over det interessante Indhold og det smukke Udstyr, som Forlaget har ofret paa denne Publikation, i lige saa høj Grad maa man beklage, at Udgiverinden ikke har fundet det fornødent at ledsage Teksten med saa meget som een Linie Kommentar. End ikke et Navne-register, hvori der dog kunde være nedlagt en Del kommenterende Oplysninger, var det blevet anset for nødvendigt at udstyre Bogen med. Det vilde dog være interessant at faa at vide, hvor mange – eller hvor faa! – Læsere, der i vore Dage er i Stand til paa staaende Fod at gøre Rede for de talrige Personer, som forekommer i en Kilde som den foreliggende. Det er ubegribeligt, at det virkelig endnu i 1945 skal være nødvendigt Gang paa Gang i Anmeldelser at paatale en saa forældet og utilfredsstillende Udgiverteknik som den her anvendte.

BJØRN KORNERUP.

Breve fra og til Adam Oehlenschläger 1798–1809. Udgivet af H. A. Paludan, Daniel Preisz og Morten Borup under Medvirkning af Louis Bobé og Carl S. Petersen. Gyldendal 1945, Kbh. I 281 S., II 295 S., III 313 S.

Siden Vilh. Andersen for henved et halvt Aarhundrede siden udsendte sit store Værk „Adam Oehlenschläger, et Livs Poesi“ er der ikke sket nogen større Tilvækst til Litteraturen om den romantiske Poesis Grundlægger i Danmark. En fuldstændig Fortegnelse over Tilvæksten efter Aar 1900 vilde sagtens tælle adskillige Numre, men ikke mange vidtløftige Publikationer. Mænd som Holberg, Grundtvig, H. C. Andersen, Kierkegaard og til Dels Blicher og Paludan-Müller har i langt højere Grad nydt godt af Litteraturforskningens Interesse i nævnte Tidsrum, hvad Grunden saa end kan være.

Det smukkeste, der var gjort for Skjaldens Eftermæle siden Vilh. Andersens veltalende Æresminde, var Topsøe-Jensens Udgave af Digterens „Poetiske Skrifter i Udvalg“, 1926–30, med en fortræffelig Kommentar. Med den store nye Udgave af „Breve fra og til Adam Oehlenschläger“ er der atter bragt et vigtigt Bidrag til Belysning af Digterens Personlighed og Vennekredsen ude og hjemme, der talte saa mange af Tidsalderens navnkundigste Mænd og Kvinder.

Af Udgavens planlagte fire Bind har de tre første, der bringer hele Brevstoffet, allerede set Lyset. Det fjerde Bind, der skal indeholde en Kommentar med Tekstnoter og de fornødne Register, vil, efter hvad der oplyses fra Det danske Sprog- og Litteraturselskab, under hvis Ledelse Arbejdet er udført,

kunne udsendes i nær Fremtid, efter at en Række vigtige Hjælpemidler, der en Overgang var evakuerede paa Grund af Krigsbegivenhederne, atter er taget i Brug. At dømme efter de Prøver, som nærværende Anmelder har haft Lejlighed til at gøre sig bekendt med, vil denne Kommentar ikke lade noget tilbage i Retning af, hvad man kan ønske sig af Udførlighed, detektivisk Snille og møjsommelig Granskerflid. Den synes paa Forhaand at have valgt det – stundom forstemmende – Standpunkt ikke at overvurdere Læsernes Fortrolighed med de Personer og Forhold, som omtales i Brevene. Heri følger den det stik modsatte Princip, som raadede i den første Udgave af Brevvekslingen ved Ludvig Mynster, der i sin Indledning til „Mindeblade om Oehlenschläger og hans Kreds hjemme og ude“ (1879) indrømmer, at han ved de ofte meget sparsomme Antydninger, hvormed han har ladet det bero, forudsætter „en Selvvirksomhed, som ikke er almindelig“ hos sine Læsere. Maaske er der da ikke noget at sige til, at Det danske Sprog- og Litteraturselskab, efter at de omhandlede litterære Tilstande er kommet til at ligge mere end et halvt Aarhundrede længere tilbage i Tiden, ikke gør sig nogen Illusioner om den „Selvvirksomhed“, som det læsende Nutidspublikum kan formodes at have Lyst eller Evner til at præstere.

Hvor fortjenstfulde den yngre Mynsters Brevudgaver fra Guldaldertiden og deriblandt ogsaa Oehlenschlägerudgaven end var for deres Tid, kan det ikke nægtes, at de ikke længere tilfredsstiller de Krav, som Nutiden stiller til den Slags Publikationer. Som det overmaade finttænkende og pietetsfulde Menneske han var, kunde han ikke faa sig selv til uden Indgreb at meddele Aktstykker, der paa en eller anden Maade kunde være til Skade for agtede Mænds Eftermæle eller eventuelt stille dalevende Personer i Gabestokken. Han søgte derfor som Udgiver „at skjelne mellem det Øjeblikkelige og Det, der havde fast Rod i Brevskriverens Sind“. At hans Skøn ofte maatte blive vilkaarligt, og at han ved denne Fremgangsmaade hyppigt har foreholdt Offentligheden Oplysninger af stor Værdi, har indbragt ham mange dadlende Bemærkninger fra en senere Tid. Alligevel er det nok værd ved en Lejlighed som denne, hvor et af hans Arbejder er blevet overflødiggjort af et nyt og bedre, at minde om hans store Fortjeneste af Oehlenschläger-Studiet, ikke blot som Udgiver, men endnu mere for de ypperlige Bidrag han har givet til en Karakteristik af Digterens Personlighed i sine Breve og i Essaysamlingen „Fra den ældre Tid“. Utroligt kun, hvis det virkelig forholder sig, som man i enkelte Tilfælde mener at kunne godtgøre, at han i Stedet for at tage Afskrifter af de Breve, han lod trykke, har sendt selve Originalerne til Sætteriet!

Ifølge Forordet var Arbejdet med den foreliggende Udgave oprindelig overdraget Bibliotekar Hans Aage Paludan, som indsamlede, ordnede og afskrev store Dele af Materialet. Efter hans Død i Sommeren 1942 er Arbejdet videreført af Bibliotekar Daniel Preisz og Lektor Morten Borup under Medvirkning af Doktorerne Louis Bobé og Carl S. Petersen. Tilsynsførende ved Udgaven er Dr. H. Topsøe-Jensen. Da man ikke tør formode, at Mund-

heldet om de mange Kokke o. s. v. uden videre lader sig overføre fra Kogekunsten til Editionsteknikken, turde denne imponerende Navnerække paa Titelbladet nok være en Borgen for, at Læseren trygt kan forlade sig paa Tekstens Nøjagtighed.

Udgaven omfatter Tiden fra 1798 til Digterens Hjemkomst fra den store Udenlandsrejse i November 1809. Af det samlede Materiale inden for dette Tidsrum er alle eksisterende Breve, der stammer fra Udenlandsreisen, medtaget, medens Udeladelser er gjort for ældre Breves Vedkommende. Disse udeladte Breve vil ifølge Forordet blive meddelt i Form af Regest i Kommentaren. Hvorfor de ikke er indlemmet i den almindelige Brevrække, vil formentlig bedre kunne ses til den Tid.

Det første Brev i Rækken, fra Januar 1798, er en lakonisk Epistel fra Digterens Moder, formodentlig det eneste eksisterende fra hendes Haand, siden Udgaven kun bringer det samme. Det er fra den Tid, da Oehlenschläger som ung Aspirant i Skuespillerfaget logerede hos Farverenken Madam Møller i Vestergade, og det er saamænd rørende nok, skønt det kun er en simpel Følgeskrivelse til Oplysning om, at hun har sendt ham en Pakke, deriblandt „7 Par bomuls strømper, det ene par uden føder“. Derpaa følger Breve til og fra Teaterdirektionen og den meget smukke Række af Breve fra Forlovelsestiden til CHRISTIANE HEGER, som dels kendes fra Mynsters, dels fra Bobé's og Dumreichers Udgave i „Gemt og glemt“, 1916. I et Brev til CAMMA RAHBEK fra Juli 1802 hører vi første Gang om Bekendtskabet med STEFFENS: „Jeg har lært at kjende Steffens, og finder i ham et stort Geni, og et Menneske jeg sympatiserer med, formodentlig fordi han er gal og excentrisk“. Til Christiane skriver han den 3. Decbr. 1802: „thi næst *dig* er jeg nærved at holde meest af ham (Steffens) af alle Mennesker paa Jorden“. Senere, efter det lange Samvær i Halle 1805, anslaa Oehlenschläger ganske andre Toner i Omtalen af sin Ven.

I Begyndelsen af August 1805, en Maaned efter Udgivelsen af „Poetiske Skrifter“, hvis andet Bind indeholdt „Vaulundurs Saga“ og „Aladdin“, begav den 25-aarige Oehlenschläger sig ud paa sin første Udenlandsrejse. Faa Dage i Forvejen havde han efter Samraad med Finansminister SCHIMMELMANN indgivet en Ansøgning til Kronprinsen om Rejseunderstøttelse. I dette ellers saa pompøse Aktstykke (I, 97) omtales den paatænkte Udenlandsrejse meget beskedent som „en lille Rejse til Halle“; men Tilfældet vilde det anderledes, og der skulde gaa mere end fire Aar, før Digteren atter satte Foden paa hjemlig Grund.

Fra disse Adskillelsens Aar stammer langt den overvejende Del af Brevene i den foreliggende Udgave. Blandt meget andet bevirkede Rejsen, at den unge Oehlenschläger, der for en sværmerisk Efterslægt kom til at staa som selve Indbegrebet af Poesiens Genfødselse i Hjerterne, ulykkeligvis blev Offer for en af de meget lange Forlovelser, som takket være HEIBERG og KIERKEGAARD geraadede i saa stor Miskredit Resten af Aarhundredet, at Virkningerne endnu tydeligt er til Stede i Ibsens „Kjærlighedens Komædie“. Oehlen-

schlägers Forlovelse varede i henved ti Aar. Skulde man tro Søren Kierkegaard, maatte det blive et sandt Trivialitetens Martyrium. Det er da ogsaa, skønt Brevene ikke taler derom, lidt mere end en løs Antagelse, at den varmblodige Digter enkelte Gange under den lange Adskillelse har følt sig trykket af de Ærbarhedens Baand, som en saadan Forbindelse paalagde ham. Man ved jo endda, at Naturen stundom gik over Optugtelsen hos den vordende Forherliger af det 18. Aarhundredes Maadehold. I Brøndsteds Dagbøger antydes saaledes, at Oehlenschläger under deres Samvær i Paris ikke gik af Vejen for erotiske Adspredelser af den lettere Art, som nemt lod sig etablere i Verdensstaden. Naar Oehlenschläger alligevel trods forbiggaaende Anfægtelser et halvt Aars Tid efter Hjemkomsten kunde holde Bryllup med Christiane, skyldtes det ikke blot, at han i Udlændigheden kraftigt besindede sig paa de oprindeligt moderate Anlæg i sin Natur, men endnu mere den Ild og grænseløse Hengivenhed, der rummedes i Christianes Følelser for ham. Det kan desværre ikke siges, at Oehlenschläger altid gjorde sig Umage for at holde denne Ild vedlige. Paa Grund af Magelighed og en vis dorsk Uvilje mod at besvare Breve lod han ofte Maaneder gaa hen uden at lade høre fra sig, og skønt Christiane kun ved enkelte Lejligheder giver et ondt Ord af sig, er der næppe Tvivl om, at hun i Løn har udstødt mangt et Hjertesuk ved saaledes at være prisgivet en pinlig Uvished. Med hvilken klog og værdig Resignation hun efterhaanden lærte sig at bære disse Bekymringer ses af et Brev, skrevet faa Uger før Digterens Hjemkomst. Det hedder her (III, 297) bl. a.: „Det har bestandig været en Vedtægt jeg har gjort mig, aldrig at skrive til Dig uden naar jeg fik Brev og naar der var noget at melde Dig. Grunden hertil ligger i en slags Beskedenhed, som jeg har troet Du ikke kunne mistyde. Jeg har aldrig *pinet* Dig til at skrive, endnu mindre til at skrive *meget*, jeg har kun *ønsket* at Du oftere lod os viide om Du levede og levede vel; for hver Linie Du sendte mig, ville jeg gierne give Dig en Side Efterretninger fra Dit Hiem, naar *Du* altsaa taug, taug jeg ogsaa, og det sandelig af pure Discretion. For dine mange lange tause Perioder har Du ingen ivrigere Forsvarer havt end den, som mest leed under dem.“ Overhovedet er dette Brev, der lever og aander i det tilstundende Gensyn, og hvori Angst og sød Forventning pudsigt kontrasterer med et sindrigt udtænkt Projekt, hvorved Christiane som den første skal kunne tage den hjemvendte Digter i sine Arme, menneskeligt set et af de mest gribende i hele Samlingen. Hun forestiller sig, hvordan hun ude paa Frederiksberg sammen med den gamle Oehlenschläger holder Udkig efter den ventede Vogn: „Saa gaar vi paa Landeveien og spaserer sammen naar Veiret er godt, seer vi saa en Vogn med Reisende komme langt borte saa hopper Hierterne i os til vi seer, at vi tager fejl, efterhaanden venner vi os saadan til at vente Dig, at vi slet ikke faaer andet end Glæde naar Du virkelig kommer. Den hele Dag igiennem drikker jeg Kildevand for at være let om Hiertet, at mine Glædestaarer kan faae Udbrud, at de ikke skal qvæle mig i det Øyeblik mit Liv først ret begynder.“

Af Oehlenschlägers øvrige Korrespondenter var Camma Rahbek og

H. C. ØRSTED de flittigste. Sjældnere optræder RAHBK, SOPHIE ØRSTED, I. P. MYNSTER, Ungdomsvennen BERNT WINKLER og den gamle Oehlenschläger. Den af bestandige teatraliske Skriverier og Bestillinger ivrigt optagne Rahbek sætter nu og da en Hilsen paa i Slutningen af sin Kones Breve og præsterer ved enkelte Lejligheder en længere Epistel, oftest om Teater-tilstanden i København eller for at berette om den Skæbne, der beredtes de frisk hjemkomne Oehlenschlägerske Dramer. Det engang noget kølige Forhold mellem Svogrene bedredes betydeligt i denne Tid, hvor de havde hinandens Person paa Afstand, og blev snart ganske hjerteligt; ikke mindst efter det Tidspunkt, da Oehlenschläger i Irritation over de tyske Romantikere begynder at spille Rahbeks Tolerance og Skikkelighed (ifølge Mynster den højeste Ros, Oehlenschläger paa sine gamle Dage kunde yde et Menneske) ud mod de nymodens romantiske Udskejelser.

Søsteren Sophie, fra hvem der kun haves ganske faa Breve, opfordres ideligt, men uden rigtigt Held, til at skrive. Hun maa endda høre ilde for, at hun hellere besvarer BAGGESENS Rimerier end Broderens bekymrede Breve. Thi Bekymring og bange Uro voldte denne elskede Søster sin ellers i mangt og meget noget udadventde Broder. Særlig bekymret blev han, da han i Paris indhentedes af Rygterne om, at hun under Baggenses Ophold i Hjemmet i København skulde have vist ham en Opmærksomhed, der var større end den, Gæstevenskabet paabød. Der er næppe Tvivl om, at Sophie Ørsteds Relationer til Baggesen (som misbilligedes stærkt i Bakkehuskredsen) og den Maade, Forholdet udlagdes paa i København, har vist sig skæbnsvangert for det ulmende Nag mellem de to Digtere, og at Oehlenschläger endnu mindedes Episoden, da Baggesen i August 1807 kom til Paris og straks søgte Forsoning med sin litterære Rival.

Livlige, underholdende og tit meget fortrolige er Brevene mellem Oehlenschläger og Camma Rahbek. Den skælmske Bakkehusfrue fylder med Lethed en halv Snes Brevsider, Pennen løber let og lindt og sladrer spøgefuldt i Øst og Vest. Indfaldene melder sig villigt, og der skal ingen Verdensbegivenheder til for at sætte hende i Gang. Det mærkes, at Fruen var meget forfaren i Konversationens Kunst. Brevene indeholder en Del Indiskretioner fra begge Sider, bl. a. om Baggesen, som aldrig blev nogen hyppig Gæst ved Rahbeks Bord, og over for hvem Fru Camma fører et meget djærvt og myndigt Sprog. Ogsaa i Oehlenschlägers Breve til hende findes en Mængde behjertede Udfald mod „Bakkelsen“, som har faaet en stærkt afdæmpet Form i Erindringerne. I Sandhedens Interesse maa det vistnok indrømmes, at hvad der i Brevene findes opbevaret af den særlige, engang saa berømte Bakkehusjargon med dertil hørende Øgenavne, ikke mere har nogen umiddelbar Tiltrækning for nutidige Læsere. Det gælder ikke mindst de særlige „Hundebreve“, der tilmed fra den kaade Oehlenschlägers Side skæmmes af smaa Taktløsheder og Forsyndelser mod den gode Smag.

Af størst litteraturhistorisk og personalhistorisk Interesse er Brevvekslingen mellem Oehlenschläger og H. C. Ørsted. Allerede ved Afrejsen i

August 1805 fik Ørsted det Hverv, at fungere som Digterens hjemlige Tillidsmand i Pengesager. Det viste sig at være et ganske byrdefuldt Hverv, da Digterens økonomiske Affærer ikke var i den bedste Forfatning, og der skulde føres Forhandlinger til mange Sider for at stille Parterne – og ikke mindst Oehlenschläger – tilfreds. Da der hertil i Tidens Løb kom et Utal af særlige Kommissioner, bl. a. den at forhandle sig til Rette med Myndighederne om et passende Udkomme for Digteren efter Hjemkomsten, tør man nok sige, at han var Oehlenschläger en god Mand i disse Aar. Alligevel maatte han fra den hidsige Ven hyppigt høre Bebrejdelser for Langsomhed og Distraction i Udførelsen af alle disse Fuldmagter, og det synes overhovedet, som Oehlenschläger ikke altid har gjort sig klart, i hvor høj Grad han lagde Beslag paa Vennens Tid og Arbejdskraft. Naar der til disse smaa Uoverensstemmelser ogsaa kom det ubehagelige, at Oehlenschläger i sine Breve fra Paris begyndte at rette voldsomme Angreb mod hele den romantiske Skole i Tyskland, som han nu ikke er langt fra at betegne som den rene Konstruktion og Forfængelighed, er der ikke noget at sige til, at Ørsted fortørnes og giver ham en lang og alvorlig Formaning. Dette og de følgende Breve i Juli–August 1807, hvori de to Venner hver for sig klargør deres Stilling til den romantiske Filosofi og Naturopfattelse, og hvori flere mindre personlige Misforstaaelser søges bilagt, er af en sjælden litterær Værdi.

Det var ikke at vente, at den nye Udgave af Oehlenschlägers Brevveksling skulde bringe Sensationer for Dagen, eller blot saa meget udforsket, at der paa Grundlag heraf lod sig tegne et Oehlenschläger-Billede med væsentligt andre Træk end de i Forvejen kendte, da baade Kristian Arntzen og Vilh. Andersen har gjort flittig Brug af utrykte Breve. At en reserveret Anmelder af denne Grund har stillet sig skeptisk over for Udgavens Nødvendighed, kan synes besynderligt. Er dette store Materiale da ikke bedre værd end at henligge spredt i Arkiver og Biblioteker som Rariteter for nogle faa Specialforskere? De fleste vil uden Tvivl indrømme, at Kvaliteten af de optrykte Breve gør et saadant Spørgsmaal urimeligt, og at der er al mulig Grund til at takke dem, der har taget Initiativet til Udgaven. Naar det sidste Bind er udkommet, vil det være en nem Sag at studere de personlige Forudsætninger for Oehlenschlägers Ungdoms- og begyndende Manddomsdigtning, og den danske personalhistoriske Litteratur vil være et nyttigt Værk rigere.

OLE JACOBSEN.

Ætt og By. Festskrift til S. H. Finne-Grønn om nordisk Slektsforskning og Oslo Byhistorie. Forlagt av Cammermeyers Boghandel, Gustav E. Raabe. Oslo 1944. 238 S. + 1 Pl. Trykt i 1000 Eksempl., hvoraf 650 nummererede.

Med Anledning af Arkivar S. H. FINNE-GRØNN'S 75 Aars Fødselsdag 31. August 1944 har Norsk slekthistorisk Forening, Oslo Bymuseum og Cammermeyers Boghandel i Forening udsendt dette meget smukt udstyrede Skrift,

der indledes med en udmærket Gengivelse i Farver af et Portræt af Finne-Grønn, malt af Hans Finne-Grønn. Dette følges af en Hilsen og Tak fra Fagfæller og Venner, underskrevet af 350 Personer og Institutioner i Norge, Sverige og Danmark. Danmark er repræsenteret ved 24 Underskrifter, af hvilke 10 atter repræsenterer Institutioner.

Skriftet indeholder fire Afhandlinger, nemlig:

Norsk Slektsforskning i senere Tid. Ved HENNING SOLLIED.

Dansk Genealogi og Personalhistorie i nyere Tid. Af ALBERT FABRITIUS.

Svensk Släktsforskning under 1900-Talet. Av Docenten, fil. dr. BENGT

HILDEBRAND, og

Oslos Historie. 75 års Forskning. Av ARNO BERG.

Paa Grund af Krigssituationen var det udelukket at faa et Bidrag fra Island, og en lovet Afhandling fra Finland kom, ligeledes paa Grund af Krigen, ikke Redaktionen i Hænde.

Af det ovenfor anførte vil det ses, at Redaktionen, i alt Fald hvad de tre første Afhandlinger angaar, ikke har kunnet sikre sig bedre Skribenter og mere Sagkyndige end de nævnte. Hvad angaar den fjerde Afhandling, saa falder den udenfor nærværende Tidsskrifts Rammer og skal derfor ikke omtales her.

De fire Forfattere har delt Bogens Sideantal i et saa nogenledes broderligt Forhold, idet Afhandlingerne hver for sig optager fra 50 til 60 Sider. Mindst i Omfang er Afhandlingen om dansk Genealogi og Personalhistorie, uden at dette dog paa nogen Maade kan siges at have skadet Oversigten, skrevet som den er i et klart og koncist Sprog. Afhandlingen om norsk Slægtsforskning er den, der raader over den største Plads. Det synes, som om der af Redaktionen er givet Bidragyderne en vis Margin, men herudover har Redaktionen næppe ønsket at give Forfatterne Direktiver. Paa et enkelt Punkt kunde Redaktionen nu uden Skade have tilladt sig en lille Indgriben. Som det vil ses af den ovenfor citerede Indholdsfortegnelse er Stilling og akademisk Grad kun anført for Forfatteren af det svenske Bidrag, medens noget tilsvarende ikke er sket for de øvrige Forfatters Vedkommende. Iøvrigt er der aabenbart givet Forfatteren frie Hænder. Medens Sollied saaledes har opdelt sin Oversigt i fire Hovedafsnit, af hvilket andet Afsnit atter er opdelt i 9 Undergrupper, og Hildebrand har opdelt sit Stof i 8 og Berg sit i 6 Afsnit, har Fabritius ganske renonceret paa en saadan Deling, selv om han i sin Afhandling naturligvis ikke sammenblander de forskellige Temata. Men naar Fabritius saaledes ikke har gennemført en Opdeling i sin Afhandling, skyldes det sikkert, som det senere skal omtales, at en meget stor Del af Afhandlingen, ikke mindre end et Par og tredive Sider af Afhandlingens halvt-hundrede, er koncentreret om vort gamle Samfund, dets Tidsskrift og de Mænd, der i Aarenes Løb har præget dette.

I SOLLIEDS Afhandling støder man naturligvis, saa nært forbundne som norsk og dansk Genealogi har været gennem Aarhundrederne og er endnu den Dag i Dag, Gang paa Gang paa danske Værker, der har haft og stadig

har deres store Værdi for saavel norsk som dansk Genealogi og Personalhistorie, men jævnsides hermed nævnes naturligvis specielle norske Arbejder og Personer som Gerhard Munthe, Bernt Moe, P. A. Munch, Wilhelm Lassen, Jacob Hersleb Hornemann, Jens Collin, Charles Delgobe o. fl. a., hvis Navne har en god Klang ogsaa i danske Øren, og som gøres til Genstand for en saa udførlig Omtale og Vurdering, som Pladsen har tilladt det. Hvad der i særlig Grad maa glæde os Danske, er den smukke Omtale, Forfatteren giver vort gamle Tidsskrift, idet han siger, at „når norsk slektsforskning gjennemgik en så rivende udvikling i de nærmeste decennier efter 1880, har Personalhistorisk Tidsskrift utvilsomt i betragtelig grad vært medvirkende hertil, ikke bare gennem dets talrige positive bidrag til øket kjendskab til fremtredende slekters oprinnelse og eldste historie, men kanskje like meget som inciterende og instruerende element. I en tid da der ennu ikke i nordisk litteratur eksisterede nogen håndbok i slektsforskning, var det gjennom de mange faglig utmerkede, konstruktive avhandlinger i tidsskriftet – og praktisk der alene – at amatørerne, og for den sags skyld ogsaa den neste generasjons faggenealoger, blev indført i det slektshistoriske kildemateriale og erholdt veiledning i den metodiske utnyttelse av dette“. Forfatteren gaar derefter over til at omtale Dannelsen af Norsk slektshistorisk Forening og Ophævelsen i 1927 af det Fællesskab, der paa Slægtsforskningens Omraade havde bestaaet mellem de to Lande siden 1879. Det kan ikke nægtes, at Overskæringen af denne mangeaarige Forbindelse vakte nogen Bitterhed hos os af den ældre Generation, der havde Ophævelsen paa nært Hold, ikke mindst fordi Kravet fra norsk Side blev fremsat i en mindre urban Form, og fordi vi maatte frygte for vort gamle Tidsskrifts fremtidige Skæbne, naar vi mistede saa stort et Antal Medlemmer. Tiden har dog vist, at Slægtsforskningen i de to Lande har kunnet bære to Tidsskrifter, begge til fælles Gavn, og vi er nu kun faa tilbage indenfor den daværende danske Bestyrelse, der oplevede Adskillelsen.

I Afsnittet „Oversikt over de viktigste Landvinninger i norsk Slektsforskning til idag“, det Afsnit, der er opdelt i 9 Undergrupper, gør Forfatteren Rede for Bibliografi, Haandbøger, Kildeskrifter, slægtshistoriske Samleværker, Middelaldergenealogi, den nyere Tids genealogiske Problemer, Slægtsmonografier, Personhistorie og Heraldik. Ikke saa lidt af dette er naturligvis i Forvejen danske Forskere velbekendt, og Fremstillingen har jo maattet rette sig efter den begrænsede Plads. Meget af dette Stof findes fyldigere behandlet i Krag-Rønnes „Ættegranskning“, der ikke har været bundet af lignende Hensyn. Forfatteren fremhæver med Rette det store Antal Samleværker, indeholdende Stamtavler over Slægter, knyttede til bestemte Distrikter. Blandt disse maa særlig fremhæves Finne-Grønns Risørslægter og Landgraffs Grimstadslægter. Denne By- og Egnshistoriske Virksomhed, der har tilført norsk Genealogi og Personhistorie saa meget nyt og værdifuldt Stof, er i alt for ringe Grad kendt og benyttet herhjemme, og vi savner næsten ganske noget tilsvarende. Vore amtshistoriske Aarbøger beskæftiger sig i alt for ringe en Grad med genealogisk Stof.

I det sidste Afsnit af Afhandlingen, „Tilbageblik – og nye Arbeidsmål“, slaar Forfatteren til Lyd for at faa oprettet en egen Lærestol i Genealogi ved Universitetet i Oslo og, som et andet Fremtidsmaal, en Gang med Tiden at faa udgivet et fællesnordisk Fagtidsskrift.

Hvad det første angaar, da er Tanken om Oprettelsen af en Universitetslærestol i Genealogi jo ingenlunde fremmed for os Danske. Spørgsmaalet har gentagne Gange været rejst, men er dog vistnok nu ganske forladt igen til Fordel for en Lærestol i samtlige Historiens Hjælpevidenskaber, saaledes som foreslaaet af Fabritius.

Med Hensyn til Udgivelsen af et fællesnordisk Tidsskrift, da kan det maaske virke besynderligt, at Tanken herom fremsættes netop fra norsk Side, da det dog var fra Norge, der rejstes Krav om Ophævelse af det fælles dansk-norske Samfund og dettes Tidsskrift, men det maa alligevel, naar Ønsket nu fremsættes fra norsk Side, tages som et glædeligt Vidnesbyrd om den yngre norske Generations Samfølelse med de andre skandinaviske Lande.

ALBERT FABRITIUS er, som allerede nævnt, Forfatteren af Oversigten „Dansk Genealogi og Personalhistorie i nyere Tid“. Han nævner i sin Indledning, at man her i Landet undertiden i haanlige Vendinger har henvist Genealogien til Historiens Kælderetage, og han indrømmer, at Placeringen kan have nogen Berettigelse, idet en Forskning, der i Hovedsagen udføres af ikke videnskabeligt trænede Udøvere, ikke kan præstere et tilstrækkeligt godt Stykke Arbejde, men vore førende Genealoger kan dog tage Bolden op med Hensyn til, at Kælderetagen, naar alt tages i Betragtning, er den, der bærer Bygningen. Han gør gældende, at megen Historie kan skrives uden Hensyn til Personer og personlige Forhold, medens andre Omraader aldrig vil kunne belyses fyldestgørende uden det nøjeste Kendskab til de agerende Personer. Paa en Række Omraader, ikke mindst de sociologiske og demografiske, vil Genealogens minutøse Detailarbejde være det Grundlag, som først maa skabes, før Bygningen kan rejses. Det er sande og fornuftige Ord som Svar paa et daarligt gennemtænkt Angreb paa Genealogiens Dyrkere. Ganske vist fremkommer der stadig, baade her og i andre Lande, genealogiske Arbejder, der saa sandt ikke pynter paa Genealogien som Helhed, ganske værdiløse, byggede som de er paa, hvad Mormor eller en anden gammel indenfor Familien har fortalt, uden at der er gjort det fjerneste Forsøg paa en Verificering, ofte endda ganske uden Aarstal og Datoer og ligesaa ofte med disse ganske fejlagtige, men sker det mon ikke ogsaa indenfor andre Omraader, at der fremkommer Arbejder, der er mindre værdifulde, maaske endda slette, uden at Disciplinens videnskabelige Standard derved forringes? Og man kan dog ikke forbyde en Mand eller en Kvinde, – de sidste er unægteligt de værste, – at lade trykke sine „Slægtserindringer“ eller sin Stamtavle.

Fabritius nævner paa de første Sider af Afhandlingen Mænd som Lyschander, Morten Pedersen, Tycho og Hans de Hofmann, Lengnick, Giesing, Thomas Hansen Erslew og Wiberg, – hvorfor ikke ogsaa Zwergius, Treschow og Bloch? – og priser dem for deres Arbejder, der blev udført

under saa slette Vilkaar, som vi nu kun daarligt kan forestille os. Han naar hurtigt frem til Dannelsen af Det genealogisk-heraldiske Selskab, stiftet 1777, 1810 sammensmeltet med Det kongelige danske Selskab, der kun i meget ringe Grad har røgtet sin genealogiske Arv, og derefter til det kun i en halv Snes Aar bestaaende genealogisk-biographiske Selskab. Dette er i meget korte Træk Indholdet af de første tre Sider af Afhandlingen, og Forfatteren er dermed naaet frem til Dannelsen af Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie og til Personalhistorisk Tidsskrift. Paa de følgende 35 Sider har han valgt den Fremgangsmaade at skildre de Forskere, der, dels i, dels udenfor Bestyrelsen, dels gennem Tidsskriftet, dels udenfor dette, men alligevel med dette som en Slags Centrum, har baaret den genealogiske og personalhistoriske Forskning i Danmark i de siden da forløbne 64 Aar. Fremstillingen maa siges at være fyldestgørende, og den, der en Gang skal skrive vort Samfunds Historie, vil have vanskeligt ved at komme udenom den. Muligt kan der paa enkelte Punkter, saavel i Sollieds som i Fabritius' Afhandling, indvendes noget mod de Karakteristiker, der gives af de enkelte Forskere. Man kan finde, at en faar for meget, en anden for lidt, men det vil i saadanne Arbejder altid være vanskeligt at fordele Sol og Skygge fuldt ud retfærdigt. Som Helhed maa det siges, at begge Forfattere har gjort deres bedste, og at Resultatet vanskeligt vil kunne gøres bedre. At de to Forfattere har været nødte til at nævne deres egne Arbejder, er naturligt, men de har prisværdigt holdt sig selv saa meget tilbage som muligt. I den danske Afhandling behandler Forfatteren særligt fyldigt Mænd som Thiset, Hiort-Lorenzen, Elvius, Wad, Oluf Nielsen, Bricka, H. F. Grandjean, Harbou, Schøller, Grove, Bobé, Aug. Tuxen, Nygård, Hauch-Fausbøll og Paul Hennings. Her kunde ogsaa Carøe og af en senere Generation Bjørn Kornerup, begge i mange Aar virksomme Medlemmer af Samfundets Bestyrelse, have været nævnt, men Fabritius har valgt at omtale dem paa de senere Blade af Afhandlingen, hvor han kommer ind paa Omtalen af den Kreds af Mænd, der særligt har viet deres Liv og Arbejdskraft til Indsamlingen af biografiske Etatværker og Publikation af Kildemateriale. Her nævnes saaledes Hirsch, Povl Engelstoft, Marquard, Olrik m. fl.

Fejl? Ja, saadanne kan vel altid findes. Nærværende Anmelder har bemærket, at den af mig offentliggjorte Stamtavle over en Slægt Flensburg (Flensborg) ifølge Fabritius skal være fremkommen i Personalhistorisk Tidsskrift for 1942. Jeg troede dog at være fuldkommen paa det rene med, hvad der er fremkommen i Tidsskriftet siden 1927, da jeg fik med Redaktionen at gøre, og jeg har den bestemte Opfattelse, at Stamtavlen er udkommen som selvstændig Publikation.

Forfatteren af Bogens tredie Afsnit, BENGT HILDEBRAND, indleder med en Oversigt over det 19. Aarhundredes svenske Slægtsforskning, samlet om Navnene Anrep, Örnberg og Djurklou, og gaar derefter over til at skildre det i 1876 stiftede „Svenska Autografsällskapet“, som 1898 ændrede Navnet paa sin periodiske Publikation til „Personhistorisk tidsskrift“ og selv 1905 tog

Navneforandring til „Personhistoriska samfundet“. Disse Begivenheder kom i Forbindelse med Emil Hildebrands Overtagelse af Embedet som Chef for det svenske Riksarkiv med deraf følgende Gennemførelse af Proveniensprincippet ved Ordningen og med Udviklingen af Landsarkiverne til at indlede en ny Æra i svensk personhistorisk Forskning. Forfatteren fremhæver, og ikke med Urette, det betydningsfulde i, at Ledelsen af Samfundet og dets Tidsskrift kom i Hænderne paa videnskabeligt skolede Kræfter. Han fremhæver dernæst Nødvendigheden af klare metodiske Regler og bibliografiske Oversigter og paapeger, at den svenske Forskning paa begge Omraader trænger stærkt til nye Haandbøger. Han omtaler Wretman, hvis „Handbok“ lider af aabenbare Brist, og bebuder sit eget, endnu ikke udkomne, Arbejde paa dette Felt, hvor Danmark med Harald Hatts og Albert Fabritius' Haandbog og Norge med Cato Krag-Rønnes Ættegranskning er kommet et godt Stykke forud for Sverige. I de følgende Afsnit gennemgaar Forfatteren Kildematerialet, de genealogiske Samlingsværker, Vikingetids- og Middelaldergenealogien og den nyere Tids genealogiske Arbejder og Hjælpelitteratur, og til Slut giver han i et Afsnit om Slægtsforskningens nuværende Organisation og Tilstand en sammenfattende Oversigt af stor Interesse og en nærmere Redegørelse for den i 1935 dannede „Genealogiska föreningen“. Hovedindtrykket af den svenske Forskers Arbejde maa blive, at svensk genealogisk Forskning endnu har et stort Arbejde for sig. Paa visse Punkter synes Sverige daarligere stillet end Danmark og Norge, paa andre Punkter bedre, – navnlig faar man Indtrykket af, at vort østlige Broderland har flere videnskabeligt arbejdende Genealoger, som forstaaer at placere deres Arbejder i en bredere historisk Sammenhæng, men som til Gengæld ogsaa i højere Grad fortrinsvis beskæftiger sig med de historisk kendte Slægter.

Til Slut skal det kun bemærkes, at det fylder Læseren med Beundring, at man i Norge under det da herskende fremmede Voldsherredømme har haft Kræfter til at udgive denne meget smukke Bog. Den er et straalende Bevis paa, at Tyranniet ikke har kunnet bøje og knægte Viljen til Selvhævdelse, et Bevis paa Sandheden i Ordene, at „aldrig kan et Folk forgaa, som ikke vil det selv“.

H. HJ-N.